HØJBY nyt

Lokalnyheder for Højby-Lindvedområdet

Indlæg i Højby Nyt 2009 Nr. 6

Højby Friskole 150 år

Af: Paul Georg Pedersen, formand for Højby Lokalhistoriske Arkiv.

Lørdag den 10. oktober 1859 startede Christen Kold en friskole i Højby med den 19-årige ungkarl Diderik Johansen fra Nr. Lyndelse som lærer. Han, der et par år inden havde været tjenestekarl på Granly i Højby, havde i vinteren 1858-59 været på Kolds Højskole i Dalby på Hindsholm.

Efter tre år erfarer Kold, hvilken bitter strid, der er mellem hans nystartede Friskole i Højby med lærer Diderik Johansen på den ene side og lokalsamfundet på den anden side, repræsenteret ved den halstarrige islandske præst Benedict Gudmundsen Scheving, som var ankommet til Højby i juni måned, som Friskolen startede i oktober, og provst Hansen i Fraugde, når denne var på visitats, idet begge disse øvrighedspersoner ingen forståelse havde overhovedet for det med de gudelige bevægelser og de få nystartede Friskoler.

Gennem to møder, som Klaus Berntsen havde overværet i Friskolen, havde elever og forældre fået lidt kendskab til ham samt indtryk af hans kærlighed til Friskolesagen, og i november 1861 modtog han så dette brev fra Kold:

Kære Berntsen! De bedes beskikke Deres hus for straks efter nytår at overtage ledelsen af Friskolen i Højby, hvor 10 vakre børn og en opvakt Friskolekreds venter på Dem.

Højby Friskole 1859

Med Klaus Berntsen gik det bedre, som tiden gik. Der skete nogle ting, der ligesom fik tingene til at flaske sig for ham, og dem forstod han at udnytte. Han blev i 1867 skretær for sognerådet i Højby og 26 år gammel valgt til sognerådsformand. I 1869 byggede han for egne midler hus og skole på Højbyvej 27 med hjælp fra forældrekredsen. Og da Klaus Berntsen efter 20 år forlod Højby i 1882 for at blive højskoleforstander i Særslev, var der efter hans egne oplysninger 70-80 elever i Friskolen, hvor der var 10 på Højby Skole!! Men den store tilslutning til skolen, der var bygget op under K.B., begynder at smuldre, da friskolekredsen ikke kan blive enige om K.B.'s efterfølger, hvilket bevirker, at flere forældre søger over til Højby Skole. Man bliver nødt til at sælge K.B.'s skolebygning og bygge et billigere hus på nabogrunden, som man får forærende af Hans Larsen på Brobæk. På Højbyvej 29, der siden opførelsen er kaldet "Stærekassen", var der herefter friskole fra 1887 til 1900 med skiftende lærere.

Men i år 1900 måtte skolen lukke. En lille fast skare af friskoleforældre havde imidlertid ikke opgivet håbet. Med bl.a. snedker Peder Nielsen på Højbyvej og maltgører Hans Hansen fra Lindeskovgyden i spidsen sender de i de kommende år deres børn til Nr. Lyndelse Friskole hos lærer Jørgen Nielsen og holder stadig hvert år den 22. december juletræ for børnene i Forsamlingshuset i Højby, sådan som man altid har gjort.

I 1909, i 50-året for Friskolens oprettelse, startede man op igen i en nybygget, flot friskolebygning på Svendborgvej 325. Elevtallet svingede noget op og ned, mellem 35-70 elever i tiden indtil 1970, hvor man så pludselig stod i den situation, at der dét år kun var 12 børn, der startede i første klasse her i Højby, og pudsigt nok med 6 på Højby skole og 6 i Friskolen.

Herefter starter en kraftig, opadgående kurve i elevtal-

let, grundet de store udstykninger af grunde, der i de år blev udbudt til salg, og hvor mange af etableringerne var unge børnefamilier, hvilket bevirkede, at børneinstitutionerne samt skolerne i Højby havde svært ved at følge med.

På Friskolen klarede man sig med indkøb af først én, siden to pavilloner og til sidst med indretning af klasselokaler i lærerparret Kirstine og Arne Løvsøs beboelse, så de til sidst måtte flytte ud af skolen og bygge eget hus.

Efter at have erhvervet grunden i "Faraos Mose" på Brobækvænget til kommende nybyggeri på den anden side af Svendborgvej, ender det få år efter med en hel anden og langt bedre løsning, nemlig et mageskifte med grunden, man havde på Brobækvænget og en fantastisk ideelt beliggende grund på 10.000 m^2 nede på Hestehøjvej, lige midt i Højbyåsen.

Det var et nyt medlem af bestyrelsen, mejeribestyrer Jørgen Hansen, der på sine vandringer i naturen fandt frem til denne beliggenhed.

Friskolen ved åsen

Af: Thorben Jørgensen, medlem af bestyrelsen for Højby Friskole

Åse opstår som et led i isens afsmeltning og er isens absolut sidste aftryk på landskabet. Åsens materialer er aflejret af smeltevandsfloder og består af sand og grus sorteret af det rindende vand. Smeltevandet løb i tunneller i eller under isen og der hvor vandets fart tog af, blev der afsat lag af sand og grus. Det landskabelige resultat, når isen er smeltet helt bort, er aflange bakker fem, ti eller måske 15 meter over terræn. Åsbakkerne snor sig som lange roekuler gennem landskabet. Med deres nærmest frit tilgængelige indhold af sand og grus udgør de i vore dage et sårbart landskabselement. Mange steder i Danmark ligger åsene da også som landskabsruiner efter omfattende grusgravning. Højby Ås er Fyns største åssystem og kan følges på en ca. 20 km strækning fra Allerup til et område vest for Nørre Broby. Statsgeolog Victor Madsen, der i 1898 foretog en nøjere geologisk undersøgelse af Højby Ås, beskriver det område, som mejeribestyrer og bestyrelsesmedlem Jørgen Hansen fik øje på til Friskole. Geologen påviser denne strækning som. "**Aasens længste og interessanteste Stykke".**

Victor Madsen skriver endvidere:

"Aasen som hidtil har haft Retningen Sydvest-Nordvest, beholder denne Retning på en Strækning af 300 M til dér, hvor Jærnbanen gaar over Aasen; saa bøjer denne pludselig om i Retningen Vest-Øst, forlader Lindved Aa, som den hidtil har fulgt, og løber nu langs med Vejen fra Allerup til Hjallese paa en Strækning af 2,25 Km, kun afbrudt hvor en Bæk, falder i Lindved Aa, passerer Aasen. Den vestlige Del mellem Jærnbanen og Vejen til Odense, naar Aasen flere steder en Højde af 39 Meter over Havet og hæver sig indtil 10 Meter over Omgivelserne. Den er på denne Strækning meget ødelagt ved Grusgravning".

Før i tiden hentede bønderne i Højby sand og grus i åsen til deres gårde og kommunen til vedligeholdelse af sognets veje. Med håndkraft og med begrænset transportkapacitet er det formentlig foregået rimelig nænsomt. Senere er udnyttelsen af åsens råstoffer blevet mere intensiv. F.eks. skriver Lars Viinholt-Nielsen i sin bog om Svendborgbanen: **"Grus fik man fra åsen mellem Lindvedgård og Højby ".** I vore dage udgør den delvist bortgravede ås en grøn kile med rekreative stier og beplantning. I 60erne startede udstykningen af parcelhusgrunde og det var en fremsynet beslutning at placere Friskolen her midt i det, der skulle blive dens fremtidige opland. Resterne af åsen og de dele, der ikke kunne udnyttes som råstoffer, udgør i dag nogle spændende og varierede udearealer for eleverne.

Den 1 hektar store grund er et afvekslende sted til både leg og idrætsudøvelse og har desuden været tilstrækkelig rummelig til at klare flere større tilbygninger. Den seneste, en tre-etagers bygning med klasselokaler og faglokaler, blev indviet i 2007, og dermed fremstår skolen op til 150 års jubilæet som en veludbygget, moderne og fremtidssikret skole.

Højby Friskole 2009 - Luftfoto af 14.2.2008 (Højby Lokalhistoriske Arkiv)